

Quickscan voor compensatiegebied aan de Korte Moermondsweg Renesse

februari 2023
P22-139 / W2239
Auteur: T. Salomons
Edit : R. Majoor

Natuur-Wetenschappelijk Centrum
078-6213921
info@nwcadvies.nl
www.nwcadvies.nl

Quicksan voor compensatiegebied aan de Korte Moer- mondsweg Renesse

Quickscan voor compensatiegebied aan de Korte Moermonsweg Renesse

Opdrachtgever: Erik van den Bos architect B.V.

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Veldwerk: Daan de Jong en Thijs Salomons

Samenstelling: Thijs Salomons

Foto's: NWC advies

Quickscan voor compensatiegebied aan de Korte Moermonsweg Renesse

[Samenst.: Salomons, T., Edit: Majoor, R.] [Foto's: NWC] Met lit. opg., Dordrecht: Strix/NWC.

Trefw.: Wet natuurbescherming, compensatiegebied, Renesse

P22-139 / W2239

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, oktober 2022

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	7
2	Gebiedsbeschrijving	9
3	Wettelijk kader	13
4	Methode	19
5	Resultaten	21
6	Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	25

Referenties

Bijlagen:

Bijlage 1: Foto's van het plangebied

Bijlage 2: Beschermde soorten Wet natuurbescherming

Bijlage 3: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Bijlage 4: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Samenvatting

Onderstaande tabel geeft de conclusies uit voorliggend rapport weer. Voor de volledigheid en om een verkeerde interpretatie te voorkomen, dient ook hoofdstuk 6 (effecten, verplichtingen en aanbevelingen) gelezen te worden.

Soortgroep	Effecten beschermde soorten	Verplichtingen
Vleermuizen	Geen.	Zorgplicht.
Vogels vaste Verblijfplaats	Geen.	Zorgplicht
Overige vogels	Mogelijke verstoring of vernieling broedsels	Zorgplicht; werken buiten broedseizoen en/of check door ecologisch deskundige.
Grondgebonden Zoogdieren	Geen.	Zorgplicht
Herpetofauna • Rugstreeppad • Heikikker • Levendbarende hagedis	Mogelijke verstoring of vernieling van de functionele leefomgeving.	Zorgplicht; Aanvullend onderzoek Rugstreeppad, Juni tot en met half oktober. Heikikker, tweede helft februari tot en met half oktober. Levendbarende hagedis, april tot en met september. Werken buiten de kwetsbare periode. indien niet mogelijk, het plaatsen van een afrastering voor herpetofauna en het afvangen van de soorten in het werkgebied. Voor het afvangen moet een ontheffing worden aangevraagd.

1. Inleiding

Er zijn plannen voor het ontwikkelen van een compensatie gebied aan de Korte Moermonsweg in Renesse. De geplande werkzaamheden kunnen van invloed zijn op de aanwezige beschermde flora en fauna in het plangebied.

In het kader van de Wet natuurbescherming dient hiervoor daarom eerst een quickscan (en mogelijk aanvullend onderzoek) naar de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden plaats te vinden en moet een beoordeling van de effecten op deze natuurwaarden gemaakt worden, inclusief maatregelen om eventuele schade en verstoring te verzachten en er zorg voor te dragen dat de functionaliteit van het gebied voor aanwezige beschermde soorten gewaarborgd blijft.

Erik van den Bos Architect B.V. heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) gevraagd een offerte uit te brengen voor het uitvoeren van een quickscan flora en fauna op deze locatie en voor advisering omtrent de relevante natuurwetgeving.

2. Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich aan de Korte Roermondsweg in Renesse (gemeente Schouwen-Duiveland, provincie Zeeland), bestaande uit een perceel grasland en een perceel met een deel bos en grasland en een parkeerplaats. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 28.270 m² (figuur 1). Binnen het plangebied zal een compensatiegebied voor de Wezel (*Mustela nivalis*) worden ontwikkeld (figuur 2). Dit compensatiegebied is nodig omdat er een stuk bos gekapt zal gaan worden in vakantiepark Zonnedorp, eveneens gelegen aan de Korte Moermondsweg, wat belangrijk leefgebied voor de Wezel vormt (Lips, 2021).

Figuur 1: Ligging van het plangebied (rood omlijnd).

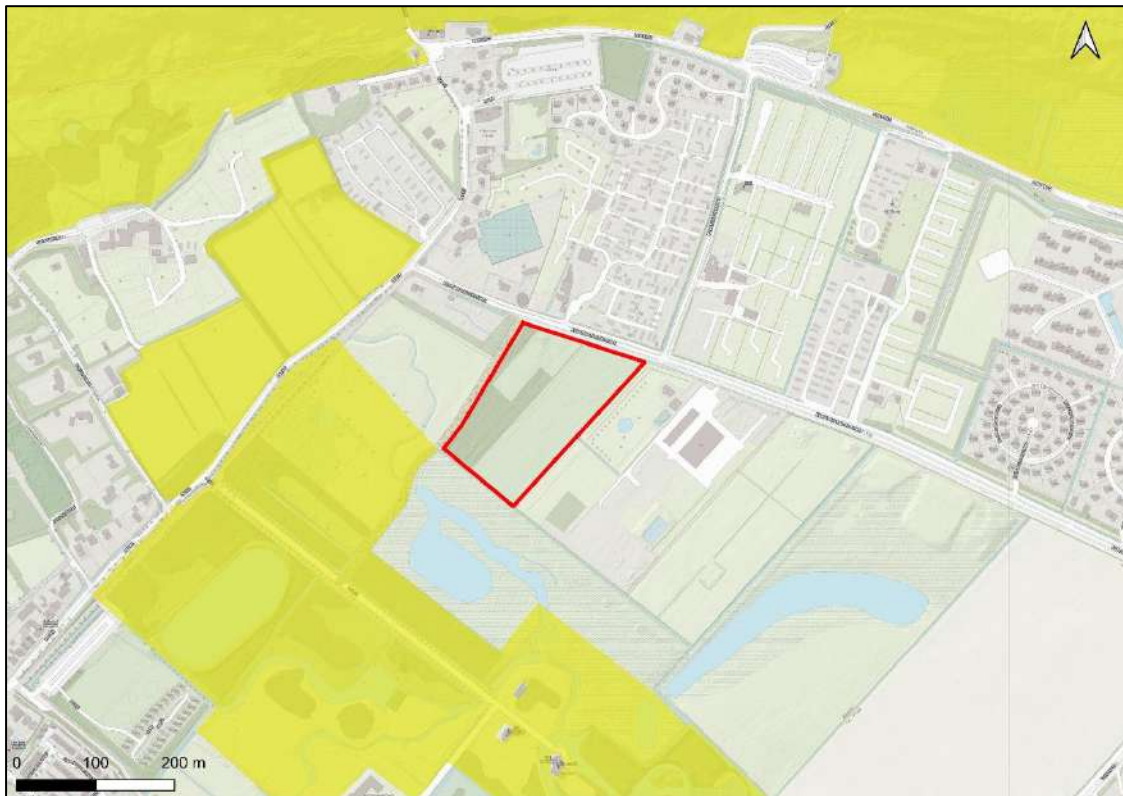
Figuur 2. tekening inrichting compensatiegebied

Beschermde gebieden

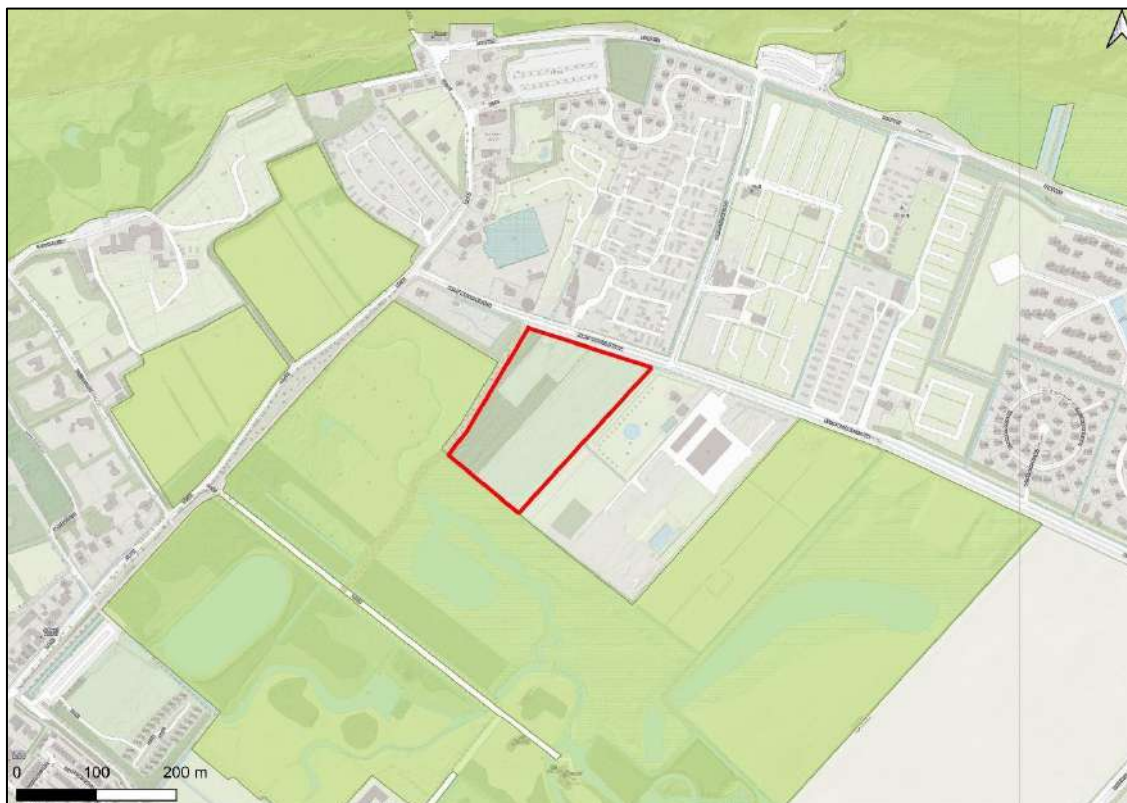
Het plangebied grenst met de westelijke hoek aan het Natura 2000-gebied 'Kop van schouwen (figuur 3). Doordat het plangebied naast een Natura2000-gebied ligt, wordt er aangeraden om een AERIUS-berekening uit te voeren. Of deze berekening ook echt noodzakelijk is, hangt af van de plannen voor het compensatiegebied en het materieel dat ingezet zal worden.

Het plangebied bevindt zich niet in, maar wel direct naast, het NatuurNetwerk Nederland (NNN). Aan het Zuiden van het plangebied grenst het Natuurnetwerk dat bestaat uit een grasland met een grotere plassen. Aan het westen ligt het plangebied ook naast het NNN

bestaand uit een open veld met lagere vegetatie. Het plangebied wordt slechts van het NNN gescheiden door een wandelpad en een sloot (figuur 4).

Figuur 3: Ligging van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van Natura 2000-gebied 'Kop van Schouwen' (geel gearceerd).

Figuur 4: Ligging van het plangebied ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland. (groen gearceerd).

3. Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van belangrijke natuurwaarden vanaf 2017 wettelijk vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). Het gaat hierbij zowel om bescherming van soorten als bescherming van gebieden.

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

De provincies zijn sinds 1 januari 2017 verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet natuurbescherming en dus ook voor ontheffingsaanvragen.

Om een ontheffingsaanvraag in behandeling te nemen, dient het onderzoek aan goedgekeurde voorwaarden (o.a. ten aanzien van methode, intensiteit, periode, tijd tussen onderzoeksmomenten) te voldoen. Slechts als het onderzoek volgens deze voorwaarden uitgevoerd is, kan volgens de wetgever een goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over;

- de aanwezigheid van beschermde soorten;
- de functie van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor deze beschermde soorten;
- het belang van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor aanwezige beschermde soorten;
- de effecten van plannen op deze soorten;
- de keuze voor te nemen (mitigerende- en/of compenserende) maatregelen.

De voorwaarden waaraan onderzoek moet voldoen, staan beschreven in de kennisdocumenten die in opdracht van de wetgever door BIJ12 opgesteld zijn en de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Onderzoeken die niet volgens deze voorwaarden uitgevoerd zijn, kunnen volgens het bevoegd gezag geen basis en onderbouwing vormen van ontheffingsaanvragen en aanvragen zullen om die reden afgewezen worden.

Het NWC is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens bovengenoemde kennisdocumenten en inventarisatieprotocollen.

Soortbescherming

Voor dier- en plantensoorten is in de Wnb een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 belangrijk zijn in het kader van flora- en faunaonderzoek bij onder andere ruimtelijke ontwikkelingen (tekstvak 1).

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de Wnb kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen

van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden en het kappen van bomen.

Ook bij het opstellen of herzien van bestemmingsplannen zijn de bepalingen uit de Wnb van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de Wnb plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 3.5) en “overige soorten” (artikel 3.10) die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1.

Soorten Europese Vogelrichtlijn en -Habitatrichtlijn

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.1 en/of artikel 3.5 Wnb overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
 - a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
 - b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
 - c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang b “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch ontheffing aangevraagd worden om de te treffen maatregelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hen een “positieve afwijzing” afgegeven.

Tekstvak 1: Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet natuurbescherming:

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van de dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen of af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10

1. Het is verboden:
 - a) In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten genoemd in de bijlage, onderdeel A bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b) De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
 - c) Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wnb zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde plant- en diersoorten in en binnen de invloedssfeer van de activiteit zoveel mogelijk voorkomen, dan wel beperkt worden.

Overige soorten

Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 mits een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een dergelijke gedragscode, hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.10 van de Wnb.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij overtreding van verbodsbepalingen wel een ontheffing aangevraagd te worden. De ontheffing kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurgebieden en hun bijzondere natuurwaarden vindt onder de Wet natuurbescherming plaats via (Europese) Natura 2000-gebieden. De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en -Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (Natura 2000-gebieden). Voor deze beschermde gebieden zijn aanwijzingsbesluiten opgesteld waarin beschreven staat voor welke (natuurlijke) habitats en dier- en plantensoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld.

Projecten, plannen en andere handelingen die nadelige effecten hebben op één of meerdere instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, zijn vergunningplichtig of moeten de goedkeuring, een “bestuurlijk oordeel”, van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van Economische Zaken). Zij oordelen dan dat een vergunning niet nodig is. Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde habitattoets. Uit de habitattoets kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect. In dit geval is er geen vergunning nodig in het kader van de Wet natuurbescherming;
- Er is sprake van een nadelig effect in de vorm van verstoring, maar dit is niet significant en er is geen sprake van verslechtering van aangewezen habitats. Hieruit volgt dat een vergunningaanvraag niet aan de orde is. Wel is een bestuurlijk oordeel van het bevoegd gezag nodig;
- Er is sprake van een mogelijk significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van aangewezen habitats. In dit geval dient een passende beoordeling opgesteld te worden en is een vergunning nodig.

Een ‘passende beoordeling’ is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er significant nadelige gevolgen op zullen treden, moeten de plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. Zijn er Alternatieven?
2. Is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
3. Zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Wanneer er een alternatief bestaat voor de voorgenomen plannen dat niet tot significant nadelige effecten op instandhoudingsdoelstellingen leidt, moet dit alternatief gekozen worden. De ecologische belangen hebben in dit geval voorrang op de economische belangen.

Wanneer er geen alternatieven voorhanden zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en/of er voldoende compenserende maatregelen getroffen worden, kan vergunning voor de voorgenomen plannen verleend worden.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit Natuurnetwerk. De bescherming van het Natuurnetwerk is opgenomen in de Verordening Ruimte van de desbetreffende provincie en valt hiermee buiten de Wet natuurbescherming.

Natuurwaarden van het NNN worden afgemeten aan doelsoorten. Het is belangrijk dat verlies van en winst aan belangrijke natuurwaarden hieraan worden afgemeten. Ruimtelijke ingrepen moeten vooraf worden getoetst op hun effect op het areaal, de samenhang en de kwaliteit van het NNN. Ingrepen die geen significant negatief effect op wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hebben, kunnen in principe doorgang vinden. Als echter het tegenovergestelde geldt, hangt doorgang van de plannen onder meer af van het belang van de plannen en van de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie. Hierbij geldt het 'Nee, tenzij-regime'. Per saldo dient de kwaliteit en/of kwantiteit van het NNN te verbeteren. Waar Natura 2000-gebieden met het NNN overlappen, blijft ook het NNN-regime gelden.

4. Methode

In het kader van de Wet natuurbescherming is een quickscan flora en fauna uitgevoerd. Deze quickscan bestond uit een literatuuronderzoek en een veldbezoek. Tijdens het literatuuronderzoek is er bepaald welke wettelijk beschermde dier- en plantensoorten er potentieel in het plangebied voor konden komen. Dit is bepaald op basis van informatie van de ecologie van soorten en de verspreidingsgegevens van soorten verzameld door de verschillende soortenorganisaties. Dit literatuuronderzoek heeft de basis gelegd voor het veldbezoek. Tijdens het veldbezoek is gezocht naar sporen en individuen van beschermde soorten in, en in de directe omgeving van, het plangebied. Hierbij is extra gelet op de soorten waarvan uit het literatuuronderzoek bleek dat deze in het plangebied voor konden komen.

Het veldbezoek is op 1 november 2022 uitgevoerd door medewerkers van het NWC. De temperatuur tijdens het veldbezoek bedroeg ongeveer 16°C, het was licht bewolkt en de wind had een kracht van 6 Bft. Deze gegevens zijn door de medewerkers in het veld gemeten of ingeschat.

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Het plangebied is daarom beoordeeld op de mogelijke waarde voor alle vleermuizen die in (de omgeving van) het plangebied verwacht kunnen worden. Hierbij is beoordeeld in hoeverre de bomen binnen het plangebied geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Er is onder andere gelet op de aanwezigheid en kenmerken van holtes in de bomen en spleten, alsook op sporen van vleermuizen, zoals keuteltjes, afgebeten insectenvleugels en aanwezigheid van meststrepen bij eventuele invliegopeningen. Daarnaast is er tijdens het veldbezoek beoordeeld of er in en in de directe omgeving van het plangebied potentieel belangrijke vliegroutes en/of foerageergebied aanwezig zijn, zoals bomenrijen, andere groene, lijnvormige landschapselementen en (kleinschalige) weilanden en andere half open gebieden. Hierbij is tevens gelet op het aanbod van geschikt foerageergebied in (de omgeving van) het plangebied.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Vogels met een vaste verblijfplaats worden jaarrond beschermd door de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving. Voorbeelden van deze vogels zijn de Huismus (*Passer domesticus*), de Gierzwaluw (*Apus Apus*), de Buizerd (*Buteo buteo*) en de Sperwer (*Accipiter nisus*). Tijdens het veldbezoek is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van dergelijke vogels en is er bepaald welke gevolgen de voorgenomen plannen voor deze vogels met zich mee kunnen brengen (bijvoorbeeld verstoring door geluid). De bomen binnen het plangebied zijn beoordeeld op hun geschiktheid voor, en aanwezigheid van, vaste verblijfplaatsen van

vogels. Hierbij is gelet op sporen (braakballen, veren, uitwerpselen, etc.) en nesten (o.a. horsten en oude kraaiennesten), en is gebruik gemaakt van directe waarnemingen van de betreffende vogelsoorten (geluid/zicht/territorium indicerend gedrag). Tevens is er bekeken of het gebied een significant onderdeel zou kunnen zijn van de functionele leefomgeving van een vogelsoort met een vaste verblijfplaats.

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek is er beoordeeld of het plangebied geschikt leefgebied vormt voor strikt beschermde grondgebonden zoogdieren. Naast geschiktheid als leefgebied en de aanwezigheid van functionele leefomgeving, is er gelet op sporen (holen, geurmerken, vraatsporen, uitwerpselen en loopsporen) van deze soorten.

Herpetofauna

Tijdens het veldbezoek is er beoordeeld in hoeverre het plangebied geschikt leefgebied vormt voor beschermde amfibieën zoals de Heikikker (*Rana arvalis*) en rugstreeppad (*Epidalea calamita*). Er wordt onder andere gelet op de aanwezigheid van geschikt voortplantingswater, een zandige, goed vergraaf-bare bodem, een pioniersvegetatie, een goed ontwikkelde onderwatervegetatie en/of schuilplaatsen in de vorm van stenen, stukken hout of holen.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de quickscan besproken. Deze resultaten zijn per soortgroep ingedeeld. Binnen elke soortgroep steeds eerst de bevindingen van het literatuuronderzoek besproken en wordt daarna besproken wat er tijdens het veldbezoek gevonden is. Soorten die niet benoemd worden komen ofwel in de omgeving van het plangebied niet voor (literatuuronderzoek), of zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen (en is ook geen reden om aan te nemen dat de soort zich binnen het plangebied bevindt omdat het plangebied geen geschikt leefgebied voor een soort bevat, of omdat de aanwezigheid van een soort zo opvallend is dat deze tijdens het veldbezoek anders wel waargenomen had moeten zijn).

De resultaten die in dit hoofdstuk getoond worden, zijn gebaseerd op het onderzoek dat voor deze opdracht door deskundige ecologen in het veld uitgevoerd is. Hierbij zijn de landelijke protocollen aangehouden, zoals gehanteerd door Netwerk Groene Bureaus en BIJ12. Door het volgen van deze protocollen wordt een zo hoog mogelijke kwaliteit van de resultaten gewaarborgd. Desondanks is veldonderzoek een momentopname, en het kan nooit met volledige zekerheid uitgesloten worden dat zich nieuwe soorten vestigen in de periode tussen veldwerk en de geplande werkzaamheden.

Vleermuizen

Op basis van verspreidingsgegevens is bepaald dat de volgende vleermuissoorten mogelijk in het plangebied voorkomen:

- Franjestaart (*Myotis nattereri*);
- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*);
- Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*);
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*);
- Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*);
- Watervleermuis (*Myotis daubentonii*).

Tijdens het veldbezoek zijn geen bomen met vleermuisgeschikte holtes in het plangebied aangetroffen, noch zijn er gebouwen aanwezig. Hierdoor kan de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuissoorten uitgesloten worden. Het plangebied zelf vormt wel potentieel foerageergebied voor vleermuizen, waarbij alleen het gebruik van het plangebied als foerageergebied voor de Watervleermuis (een soort die foerageert boven open water) redelijkerwijs op voorhand worden uitgesloten.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Nesten van vogels met een vaste verblijfplaats zijn jaarrond beschermd. Ook nesten van kraaiachtigen zijn jaarrond beschermd als ze in gebruik zijn door een vogelsoort met een vaste verblijfplaats zoals Buizerd of Sperwer. Op basis van verspreidingsgegevens is bepaald dat de volgende vogelsoorten met een vaste verblijfplaats mogelijk in het plangebied broeden:

- Blauwe reiger (*Ardea cinerea*);
- Buizerd (*Buteo buteo*);
- Gierzwaluw (*Apus apus*);
- Havik (*Accipiter gentilis*);
- Huismus (*Passer domesticus*);
- Kerkuil (*Tyto alba*);
- Ransuil (*Asio oto*);
- Sperwer (*Accipiter nisus*).

Tijdens het veldbezoek zijn geen bomen met nesten van kraaiachtigen of van vogelsoorten met een vaste verblijfplaats binnen het plangebied aangetroffen. Daarnaast zijn er ook geen sporen als uitwerpselen, braakballen en/of pluïesjes waargenomen die duiden op de aanwezigheid van de Buizerd/Sperwer. Tijdens het veldbezoek zijn er wel algemene broedvogels in het plangebied waargenomen, namelijk een alarmerende Merel (*Turdus merula*) een Winterkoning (*Troglodytes troglodytes*) en een Groene Specht (*Picus viridis*). Voor deze soorten geldt echter dat alleen actief bezette nesten strikt beschermd zijn, en genieten verlaten nesten geen bescherming.

Grondgebonden zoogdieren

Op basis van verspreidingsgegevens is bepaald dat de volgende soorten strikt beschermde grondgebonden zoogdieren mogelijk in het plangebied voorkomen:

- Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*);
- Bunzing (*Mustela putorius*);
- Dwergmuis (*Micromys minutus*);
- Dwergspitsmuis (*Sorex minutus*);
- Egel (*Erinaceus europaeus*);
- Gewone bosspitsmuis (*Sorex araneus*);
- Gewone zeehond (*Phoca vitulina*);
- Haas (*Lepus europaeus*);
- Huisspitsmuis (*Crocidura russula*);
- Konijn (*Oryctolagus cuniculus*);
- Noordse woelmuis (*Alexandromys oeconomicus arenicola*);
- Ree (*Capreolus capreolus*);
- Rosse woelmuis (*Myodes glareolus*);
- Steenmarter (*Martes foina*);

- Veldmuis (*Microtus arvalis*);
- Vos (*Vulpes vulpes*);
- Wezel (*Mustela nivalis*);
- Woelrat (*Arvicola amphibius*);
- Wolf (*Canis lupus*).

Een aantal van deze soorten is in de provincie Zeeland vrijgesteld van de Wnb. Voor vrijgestelde soorten geldt in deze provincie alleen de zorgplicht. Van de bovengenoemde soorten zijn alleen Bunzing, Gewone zeehond, Haas, Konijn, Noordse woelmuis, Steenmarter, Wezel en Wolf geen vrijstelling, en is dus tijdens het veldbezoek extra op gelet. Alleen de Gewone zeehond is op voorhand uitgesloten, vanwege het gebruik aan geschikt habitat voor deze soort binnen het plangebied.

Tijdens het veldbezoek zijn meerdere wissels met daarbij hoefsporen en keutels van het Ree in het plangebied aangetroffen (bijlage 1: foto's 1, 2 & 3). Het Ree is echter in Zeeland vrijgesteld van de Wnb. Langs de bosrand die het grasperceel en het bosperceel scheidt liggen takkenrillen die kunnen fungeren als verblijfplaats voor kleine marterachtigen (bijlage 1: foto's 4 & 5). Daarmee vormt het plangebied mogelijk geschikt leefgebied voor de strikt beschermde soorten Bunzing, Steenmarter en Wezel. Er zijn geen andere sporen van beschermde grondgebonden zoogdieren aangetroffen.

Herpetofauna

Op basis van verspreidingsgegevens is bepaald dat de volgende soorten amfibieën en reptielen mogelijk in het plangebied voorkomen:

- Heikikker (*Rana arvalis*);
- Kemps zeeschildpad (*Lepidochelys kempii*);
- Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*);
- Rugstreeppad (*Epidalea calamita*).

De bodem binnen het plangebied bestaat uit zand en klei. Het plangebied zelf is opgedeeld in twee delen, een akker met gras en een grote zand berg (bijlage 1 foto's 6 & 7). De zandberg kan als een goed overwinterhabitat dienen voor de rugstreeppad. Het andere deel bestaat uit bos, een deel open grasland en een parkeerplaats (bijlage 1 foto's 8, 9 & 10). Op de parkeerplaats is een plas ontstaan die 10 centimeter diep is, deze plas kan tijdens het voortplantingsperiode van de Rugstreeppad geschikt zijn als voortplantingswater (bijlage 1 foto's 11 & 12). In voorgaande jaren zijn er in de directe omgeving van het plangebied enkele individuen van de Rugstreeppad gevonden. Het dichtstbijzijnde exemplaar is op nog geen kilometer afstand van het plangebied waargenomen. Ook de heikikker is in voorgaande jaren meermaals in de omgeving waargenomen, echter minder dicht bij het plangebied dan de Rugstreeppad. Zo zijn er heikikkers ten oosten van het plangebied, op een afstand van hemelsbreed 2 kilometer bij het plangebied vandaan, en ten zuidwesten van Renesse, op een afstand van hemelsbreed 3 kilometer, waargenomen.

Naast de amfibieënsoorten komt ook de Levendbarende hagedis voor ten noorden van het plangebied. Er zijn in de afgelopen drie jaar meerdere individuen van deze soort in de omgeving van het plangebied waargenomen, met de dichtstbijzijnde waarneming op een afstand van hemelsbreed 600 meter bij het plangebied vandaan.

Overige soortgroepen

Het plangebied vormt geen geschikt leefgebied voor beschermde dagvlinders omdat de bodem te voedselrijk is om als biotoop voor de waardplanten van deze vlindersoorten te kunnen dienen. Bovendien komen de meeste beschermde vlindersoorten op slechts een aantal locaties in Nederland voor (voornamelijk natuurgebieden). Om deze redenen is deze soortgroep tijdens het veldbezoek, en ook verder tijdens deze quickscan, buiten beschouwing gelaten.

6. Effecten, verplichtingen en aanbevelingen

Vleermuizen

De aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen kan met zekerheid uitgesloten worden. Daarnaast zullen vleermuizen het plangebied mogelijk wel gebruiken om te foerageren maar betreft het geen essentieel foerageergebied en/of vliegroute. Dit omdat het plangebied een relatief klein oppervlakte heeft en er in de omgeving veel vergelijkbaar foerageergebied aanwezig is. Ook blijft een groot deel van de huidige vegetatie in het plangebied staan, waardoor er ook geen afname vormt van foerageergebied. Voor vleermuizen zijn er vanuit de Wet natuurbescherming geen verdere verplichtingen dan de zorgplicht.

Vogels met een vaste verblijfplaats

Er zijn geen nesten van kraaiachtigen of verblijfplaatsen van vogels met een vaste verblijfplaats aangetroffen in het plangebied die mogelijk in gebruik zijn door soorten als de Buizerd of de Sperwer. Voor de nesten van de kraaiachtigen zijn er vanuit de Wet natuurbescherming geen verdere verplichtingen dan de zorgplicht.

Algemene broedvogels

Binnen het plangebied zijn waarnemingen gedaan van algemene broedvogels. Deze vogels zijn beschermd tijdens het broedseizoen wanneer deze een nest met eieren en/of jongen hebben. Het is aan te bevelen om de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats te laten vinden om verstoring en vernietiging van nesten te voorkomen. Wanneer er toch in het broedseizoen gewerkt wordt, dient er vooraf door een deskundige een broedvogelcheck uitgevoerd te worden voordat het plangebied wordt vrijgegeven.

Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied vormt mogelijk leefgebied voor strikt beschermde marterachtigen. Voor andere (niet-vrijgestelde) beschermde soorten zijn geen aanwijzingen gevonden dat het plangebied onderdeel van het leefgebied van deze soorten uitmaakt.

Bij de huidige plannen worden geen significant nadelige effecten op beschermde grondgebonden zoogdiersoorten verwacht. De reden hiervoor is dat de huidige vegetatie zo goed als volledig blijft staan, en er dus geen habitat verloren gaat. Op het huidige grasperceel binnen het plangebied wordt zelfs meer natuur gerealiseerd, waardoor een positief effect op de aanwezige beschermde grondgebonden zoogdieren wordt verwacht. Er zijn vanuit de Wet natuurbescherming derhalve geen andere verplichtingen dan de zorgplicht. Voorwaarde hiervoor is echter wel, dat de natuurwaarden van het gebied voor marterachtigen verhoogd worden, voordat de takkenril verwijderd wordt. Idealiter wordt de takkenril uiteindelijk weer in het plangebied teruggebracht, aangezien deze momenteel een belangrijk onderdeel van het leefgebied voor eventueel aanwezige marterachtigen in het plangebied vormt.

Omdat het plangebied aangewezen is als compensatiegebied voor de Wezel, waarvoor het plangebied reeds geschikt habitat vormt, zijn maatregelen om het plangebied nog geschikter te maken noodzakelijk om het nog als compensatiegebied te kunnen laten fungeren. Kwaliteitsverhoging van geschikt leefgebied kan drie vormen aannemen: het

creëren van extra beschutting en rustplaatsen, het verhogen van het voedselaanbod of het verbinden van habitats. Idealiter worden minstens twee van deze maatregelen gerealiseerd.

Extra beschutting en rustplaatsen

In open gebieden kunnen extra beschutting en rustplaatsen makkelijk gerealiseerd worden door het aanplanten van heggen en houtwallen, het aanleggen van groene oevers of het realiseren van een mantel-zoomvegetatie. Ook kunnen rustplaatsen gerealiseerd worden in de vorm van nestkasten of marterhopen (Bouwens, 2017):

- Nestkasten: dit zijn houten kasten met een binnenruimte van minstens 20 x 20 cm, een dubbele bodem en een opening van zo'n 8 cm doorsnede. In de kist wordt hooi aangebracht en op de kist wordt zo'n 50 cm aan bladeren en takken neergelegd. Bij de plaatsing van de nestkast dient er voldoende dekking in de omgeving te zijn, zodat de marterachtigen geen open terrein over hoeven om de nestkast te bereiken.
- Marterhopen: deze rustplaats heeft een formaat van minimaal anderhalve meter hoog, twee meter breed en drie meter lang en bestaat uit verschillende lagen. Van binnen naar buiten toe zijn deze lagen: dun materiaal (takjes, gras of riet), een stevige stapel takken en stammen van minimaal een meter hoog en een laag riet of hooi van minimaal een halve meter dik. In de marterhoop kunnen ook nestkasten of betonnen u-elementen toegevoegd worden om nog meer beschutting te bieden. Ook de marterhoop dient in, of in directe verbinding met, een omgeving te staan waar voldoende dekking aanwezig is.

Verhogen van het voedselaanbod

Het verhogen van voedselaanbod voor de marterachtigen kan onder andere gedaan worden door het aanleggen van sloten of poelen met een rijke oevervegetatie. Dit maakt het gebied aantrekkelijker voor veel muizensoorten, die als voedsel voor de marterachtigen gelden. Andere mogelijkheden om het voedselaanbod voor de marterachtigen te verhogen, zijn het maken van takkenrillen of het plaatsen van 'muizenruiters': houten stellages die met hooi gevuld wordt om (veld)muizen aan te trekken. Deze veldmuizen vormen een voedselbron voor marterachtigen. De muizenruiters dienen daarbij wel onderhouden te worden door het hooi minstens op jaarlijkse basis te vervangen te.

Verbinden van habitats

De kwaliteit van het leefgebied van de marterachtigen kan ten slotte verhoogd worden door het verbinden van habitats. Dit kan gedaan worden door groenstroken (hagen / struweel) te creëren tussen gebieden die van elkaar gescheiden worden door wegen, woonwijken, of landbouwgrond.

Herpetofauna

De Rugstreeppad komt voor in de directe omgeving van het plangebied. De Rugstreeppad is een pioniersoort die in gebieden voorkomt waar een hoge dynamiek is (voornamelijk in de vorm van gebieden die het ene moment van het jaar onder water staan, en het andere moment droog staan). Voor voortplantingswateren heeft de soort een voorkeur voor ondiepe, niet begroeide wateren, het liefst zonder concurrentie van andere amfibieënsoorten. Een braakliggend bouwterrein is al voldoende voor deze soort. Ook komt de soort voor op akker/graslanden. Dit betekent dat het grasland in het plangebied een potentieel habitat is voor de Rugstreeppad. Ook als de soort nog niet aanwezig is in het plangebied kan deze, wanneer er gegraven of met zwaar materiaal gereden wordt, naar het plangebied trekken.

Omdat het plangebied een compensatiegebied wordt om extra natuur te creëren, hebben de werkzaamheden geen op de langer termijn negatieve gevolgen. Tijdens de graafwerkzaamheden wordt een deel van potentieel rustgebied aangetast. Dan wordt er tijdelijk potentieel overwinteringshabitat aangetast. Op het grasland wordt een poel gegraven, welke in een pioniersstadium wordt aangelegd en daarna aan natuurlijke processen overgelaten wordt. Dit kan op de langere termijn een positief effect op de Rugstreeppad hebben, omdat dit mogelijk een nieuw voortplantingswater wordt. De Rugstreeppad heeft verder vergraafbaar zand nodig, wat al aanwezig is in de vorm van de zandhoop die op het grasland aanwezig is.

Om aan te tonen of er rugstreeppadden aanwezig zijn in het plangebied, is er aanvullend onderzoek nodig. In de zomer en herfst kan, buiten het voortplantingsseizoen, de aanwezigheid kwalitatief aangetoond worden via 5 bezoeken op vochtige avonden in potentiële land Habitats. In de zomerperiode kan op de grond liggend (plaat)materiaal worden omgedraaid of kunnen plaatjes worden uitgelegd en gecontroleerd. Deze methode moet worden uitgevoerd in de periode van begin juni tot en met half oktober.

Om te voorkomen dat er rugstreeppadden omkomen tijdens de werkzaamheden, moet er zoveel mogelijk buiten de kwetsbare periode gewerkt worden. Omdat er in het plangebied geen voortplantingswateren zijn, fungeert het plangebied voornamelijk als overwinteringsperiode. De kwetsbare periode is daarom van half oktober tot en met maart. Wanneer het niet mogelijk is om buiten de kwetsbare winterperiode te werken moet het plangebied voorafgaand aan de activiteiten ontoegankelijk gemaakt worden voor rugstreeppadden. Er kan worden voorkomen dat rugstreeppadden de werklocatie gaan bevolken door het gebied waar de werkzaamheden plaats gaan vinden uit te rasteren. Dit kan bijvoorbeeld door het plaatsen van schermen van stevig plastic of worteldoek van 50 centimeter hoog en minimaal 10 centimeter ingegraven in de grond. De voorzieningen die getroffen zijn om het gebied ontoegankelijk te maken, moeten zodanig geplaatst en beheerd worden dat ze hun functie ten allen tijden kunnen vervullen. Ook wanneer er geen rugstreeppadden in het gebied voorkomen en er toch gegraven wordt, moet het gebied worden afgezet met paddenscherm. De schermen voorkomen dat de padden tijdens de werkzaamheden in het plangebied terecht komen.

De Heikikker komt rondom Renesse ook voor, en heeft volgens de literatuur een dispersie-afstand van 3 kilometer (BIJ12, 2017_c). De soort is ten zuid oosten van Renesse, in

het natuurgebied de Vroongronden Renesse, waargenomen. Omdat het dorp tussen het plangebied en de vindplaats ligt, is de kans minder groot dat de soort via deze locatie het plangebied bereikt. Ten noordoosten van het plangebied is de soort ook recent waargenomen, in het gebied tussen de duinen en de dijk in. Boven op de dijk loopt een weg, achter de weg liggen veel akkers; beide zijn grote obstakels voor de Heikikker. Door deze obstakels is het onwaarschijnlijk dat de heikikker zich snel naar het plangebied verspreidt. Het plangebied ligt echter wel naast een natura 2000-gebied. Dit gebied is potentieel habitat van de Heikikker: het is deels ook een heide gebied met potentieel geschikte voortplantingswateren. Het is daarom niet uit te sluiten dat de Heikikker al in dit deel van het natuurgebied zit, noch dat de Heikikker het plangebied, en dan met name het grasperceel, als functionele leefomgeving gebruikt.

Omdat er in het grasperceel wordt gegraven en de zandhoop wordt weggehaald moet de aan- of afwezigheid van de Heikikker eerst aangetoond worden. Om Heikikkers aan te tonen is er aanvullend onderzoek nodig, wat bestaat uit vijf inventarisatie rondes waarbij geluisterd wordt naar roepende volwassen dieren. Dit moet op vochtige avonden na zonsondergang voor vier uur land gedaan worden. Dit kan in de periode half februari tot en met half oktober. Dit is een zeer intensieve methode om aan te tonen of ze er zitten.

Omdat het plangebied een compensatiegebied wordt, is het ook mogelijk dat er alleen een afrastering moet worden neergezet om te voorkomen dat de Heikikker tijdens de werkzaamheden in het plangebied kan komen. De schermen moeten van stevig plastic of worteldoek van 50 centimeter hoog zijn en minimaal 10 centimeter ingegraven in de grond. Om het gebied geschikter te maken voor de Heikikker kunnen de volgende maatregelen genomen worden:

- plekken creëren die optimaal kunnen dienen als voortplantingsplaats. Natuurvriendelijke oevers, of meer in zijn algemeenheid een flauwe of ondiepe waterhoudende oevers, leveren meer ondiepe delen in de watergang op. Deze ondiepe delen leveren uiteindelijk meer geschikt habitat voor de heikikker op;
- realiseren van vochtige, schrale, ietwat ruigere terreindelen als zomerhabitat;
- realiseren slootranden en vochtige bosjes voor winterhabitat.

De levendbarende hagedis is een vochtminnende soort en kan niet goed tegen verdroging en verbossing. De levendbarende hagedis heeft daarom open plekken nodig om te zonnebaden, maar ook genoeg vochtige plekken om niet uit te drogen. In het plangebied is een stuk bos dat zeer nat is (bijlage 1 foto 13 & 14). Doordat dit stuk bos tegen het grasland aan ligt, vormt het plangebied dus geschikt habitat voor de Levendbarende hagedis. In het grasland ligt ook een grote zandhoop, welke mogelijk geschikt is als winterverblijfplaats. Ook de takkenrillen die in de bosrand tegen het grasperceel liggen, zijn een belangrijk onderdeel van de functionele leefomgeving van de Levendbarende hagedis.

Omdat er in de voorgenomen plannen het stuk bos wordt uitgebreid (de zandhoop die in het plangebied ligt verwijderd wordt en de takkenrillen door uitbreiding bos worden verwijderd), is er aanvullend onderzoek nodig. Aanvullend onderzoek moet uitgevoerd worden in de periode van april tot en met september, waarin de periode van half april tot en

met eind mei optimaal is. In de periode half juli tot en met eind september is echter de optimale periode van het aantonen van jonge exemplaren, wat een indicatie is van voortplanting in (de directe omgeving van) het plangebied. Afwezigheid is voldoende aannekelijk gemaakt als er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van levendbarende hagedissen na drie inventarisatierondes in de maanden april en mei. Dit levert een betrouwbaarheid op van meer dan 95% over de aan- of afwezigheid van de soort. Als in de periode juni – september wordt geïnventariseerd dan zullen meer dan drie rondes plaats moeten vinden gehouden, welke dan tijdens goede inventarisatieomstandigheden (zonnige, half bewolkte dagen met een temperatuur tussen de 12 en 20 graden Celsius en een windkracht minder dan 5 Beaufort) in potentieel geschikt habitat verricht moeten worden.

Wanneer aanwezigheid van de Levendbarende hagedis is aangetoond in het gebied, zijn er meerdere mogelijke vervolgstappen/consequenties. Een mogelijkheid is het werken buiten de kwetsbare periode. Omdat in het gebied voornamelijk geschikt gebied met houtstappels en vochtige bossen zijn, is de minst kwetsbare periode voor werkzaamheden hier begin april tot en met eind augustus. Als er echter in het plangebied gegraven wordt, is de minst kwetsbare periode korter, namelijk tussen de winterrust de voortplantingsperiode in. Dit betreft de tweede helft van april tot en met de eerste helft van mei.

Als het niet mogelijk is om buiten de kwetsbare periode te werken moet er voorkomen worden dat de Levendbarende hagedis het werkterrein kan betreden. Dit kan door het plaatsen van een amfibieën/reptielen scherm. De schermen moeten van stevig plastic of worteldoek zijn en 50 centimeter hoog en minimaal 10 centimeter ingegraven in de grond. Om te voorkomen dat de dieren over dit plasticscherm heen klimmen, moet er gezorgd worden voor een overstaande rand om klimmen onmogelijk te maken. De voorzieningen die getroffen zijn om het gebied ontoegankelijk te maken moeten zodanig geplaatst en beheerd worden dat ze hun functie ten allen tijden kunnen vervullen.

Om de kwaliteit van het plangebied te verbeteren voor de levendbarende hagedis kunnen de volgende maatregelen ondernomen worden:

- omvorming van gesloten bos door het realiseren van kapvlakten of open plekken, waardoor geschikt habitat in de vorm van structuurrijke heidevegetaties met vochtiger plekken kunnen ontstaan;
- het realiseren van minder intensief gebruikte en betreden delen door zonering van het (recreatieve, militaire, etc.) gebruik van het terrein of door het verleggen van paden en wegen;
- het realiseren van structuurrijke bosranden door kap van de eerste rij of rijen bomen;
- het omvormen van eenvormige, al dan niet vergraste, heide of landbouwgronden naar een structuurrijk (vochtig) heidelandschap;
- het vernatten van delen van het gebied zodat vochtige vegetaties ontstaan waardoor effecten van verdroging voorkomen worden;
- het ontwikkelen van heischrale zones langs paden, opknappen van oevers, realiseren goed ontwikkelde akkerranden en bosranden;
- het plaatsen van houtstapels, stobben, achterlaten boomstammen.

Omdat alle soorten rondom en mogelijk in het plangebied voorkomen, is het van belang dat met de werkzaamheden voor het herinrichten van het plangebied rekening wordt gehouden met deze soorten. Omdat in het gebied bomen worden bij geplant, moet er naar alle soorten onderzoek gedaan worden. Voor de graafwerkzaamheden in het gebied moet onderzoek gedaan worden naar de verschillende soorten.

Als er geen beschermde soorten worden waargenomen, is de beste mogelijkheid om het gebied af te rasteren. Dit om te voorkomen dat in de buurt voorkomende soorten tijdens de werkzaamheden het werk terrein kunnen betreden. Wanneer is aangetoond dat er een of meerdere soorten voorkomen in het gebied, en de werkzaamheden hebben een mogelijk negatief effect, dan moeten de soorten uit het gebied worden afgevangen. Voor het afvangen van deze soorten is er wel een ontheffing nodig. Voor het afvangen van de Heikikker en de Rugstreeppad moeten dan de volgende stappen ondernomen worden:

- de werklocatie waar de werkzaamheden plaats gaan vinden afrasteren;
- de Rugstreeppadden/Heikikkers vangen door aan de binnenzijde van de afrastering emmers in te graven om de dieren te vangen. De emmers moeten dagelijks geleegd worden. De beste periode hiervoor is van maart tot en met mei, maar altijd voordat de afzet van de eitjes plaatsvindt;
- de gevangen exemplaren zo snel mogelijk naar (nieuw gemaakt) geschikt habitat aangrenzend aan het oorspronkelijke habitat, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden, verplaatsen;
- eventueel monitoren van de effectiviteit van de genomen maatregelen.

Om het risico op het overbrengen van amfibieziektes, waaronder chytridiomycose en ranavirus, moeten schepnetten, in te perken, worden opvangemmers en laarzen voor en na het afvangen ontsmet.

Het wegvangen van de Levendbarende hagedis moet voorafgaand aan de werkzaamheden uitgevoerd worden. Dit kan door middel van het leggen van tapijttegels waar de hagedissen onder gaan zitten. Een andere mogelijkheid is het gebruiken van potvallen, hetzelfde als hierboven voor de amfibieën beschreven is. De beste periode voor het wegvangen van de Levendbarende hagedis is in de periode van half april tot en met juni.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermde) de zorgplicht. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld:

- Er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd te verwijderen;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (15 maart - 15 juli) uitgevoerd;

- in verband met verstoring van aanwezige dieren wordt er zo min mogelijk verlichting gebruikt, wordt er gebruik gemaakt van rode verlichting en zijn de lichtbronnen naar beneden gericht;
- waar nodig kan er gebruik gemaakt worden van ecologische begeleiding tijdens de werkzaamheden voor bijvoorbeeld het herkennen van een beschermde plant, het aanwijzen van een exacte locatie van een nest, groei-, of rustplaats, het op juiste wijze plaatsen of verwijderen van amfibieschermen, nestkasten, etc..

Referenties

Database NWC

BIJ12, 2017_a. *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-004-Kennisdocument-Gewone-dwergvleermuis-1.0.pdf>

BIJ12, 2017_b. *Kennisdocument Ruige dwergvleermuis Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-018-Kennisdocument-Ruige-dwergvleermuis-1.0.pdf>

BIJ12, 2017_c. *Kennisdocument Heikikker Rana arvalis*. Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-008-Kennisdocument-Heikikker-1.0.pdf>

BIJ12, 2017_d. *Kennisdocument Levendbarende hagedis Zootoca vivipara*. Geraadpleegd via <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-012-Kennisdocument-Levendbarende-hagedis-1.0.pdf>

BIJ12, 2017_e. *Kennisdocument Rugstreeppad Bufo calamita*. Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-017-Kennisdocument-Rugstreeppad-1.0.pdf>

Bij12, 2017_f. *Kennisdocument Buizerd Buteo buteo* Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-002-Kennisdocument-Buizerd-1.0.pdf>

Bouwens, S., 2017. *Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming*. Geraadpleegd via: <https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwewite/Overigen/downloads/15908%20Handreiking%20kleine%20Marters%20DIGITAAL.pdf>

Lips, J., 2021. *Aanvullend onderzoek beschermde natuurwaarden Korte Moermondsweg 5 Renesse*. W2040/P21-043

Websites:

www.pdok.nl

www.natura2000.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vleermuis.net

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage 1: Foto's van het plangebied

Foto 1. uitwerpselen van een Ree.

Foto 2. Reeën wissel.

Foto 3. Hoef afdruk van een Ree.

Foto 4. Takkenrillen aan de rand van het gras-perceel.

Foto 5. Takkenrillen aan de rand van het grasperceel.

Foto 6. Grasperceel met de zandhoop.

Foto 7. De zandhoop op het grasperceel.

Foto 8. Het bosperceel met de open grasdelen.

Foto 9. De parkeerplaats in het plangebied.

Foto 10. Het bos deel in het plangebied.

Foto 11. Plas op de parkeerplaats.

Foto 12. De plas op de parkeerplaats met algengroei.

Foto 13. Plassen in het bos deel.

Foto 14. Plassen in het bos deel.

Bijlage 2: Beschermde soorten Wet natuurbescherming

In het kader van de Wet natuurbescherming worden **alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels beschermd** en onderstaande soorten uit overige soortgroepen:

Amfibieën

Alpenwatersalamander	Heikikker	Poelkikker
Bastaard kikker ¹	Kamsalamander	Rugstreeppad
Boomkikker	Kleine watersalamander ¹	Vinpootsalamander
Bruine kikker ¹	Knoflookpad	Vroedmeesterpad
Geelbuikvuurpad	Meerkikker ¹	Vuursalamander
Gewone pad ¹	Middelste groene kikker	

Dagvlinders

Aardbeivlinder	Grote vos	Spiegeldikkopje
Apollovlinder	Grote vuurvlinder	Tijmblauwtje
Bosparemoervlinder	Grote weerschijnvlinder	Veenbesblauwtje
Boszandoog	Iepenpage	Veenbesparemoervlinder
Bruin dikkopje	Kleine heivlinder	Veenhooibeestje
Bruine eikenpage	Kleine ijsvogelvlinder	Veldparemoervlinder
Donker pimperlblauwtje	Kommavlinder	Zilveren maan
Duinparemoervlinder	Moerasparemoervlinder	Zilverstreephooibeestje
Gentiaanblauwtje	Pimperlblauwtje	
Grote paremoervlinder	Sleedoornpage	

Haften

Oeveraas

Kevers

Brede geelrandwaterroofkever	Vermiljoenkever
Gestreepte waterroofkever	Vliend hert
Juchtleerkever	

Kreeftachtigen

Europese rivierkreeft

Landzoogdieren

Aardmuis ¹	Gewone zeehond	Rosse woelmuis ¹
Bever	Grote bosmuis	Steenmarter ⁵
Boommarter	Haas ⁷	Tweekleurige bosspitsmuis ⁴
Bosmuis ¹	Hamster	Veldmuis ¹
Bunzing ³	Hazelmuis	Veldspitsmuis
Damhert	Hermelijn ³	Vos ¹
Das	Huisspitsmuis ¹	Waterspitsmuis
Dwergmuis ¹	Konijn ⁷	Wezel ³
Dwergspitsmuis ¹	Lynx	Wilde kat
Edelhert	Molmuis	Wild zwijn ⁶
Eekhoorn	Noordse woelmuis	Woelrat ¹
Egel ¹	Ondergrondse woelmuis ⁴	Wolf
Eikelmuis	Otter	
Gewone bosspitsmuis ¹	Ree ¹	

Libellen

Beekrombout	Gevlekte Witsnuitlibel	Noordse winterjuffer
Bosbeekjuffer	Gewone Bronlibel	Oostelijke witsnuitlibel
Bronslibel	Groene glazenmaker	Rivierrombout

Donkere waterjuffer
Gaffellibel
Gevlekte glanslibel

Kempense heidelibel
Mercurwaterjuffer
Hoogveenglanslibel

Sierlijke witsnuitlibel
Speerwaterjuffer

Nachtvliners

Teunisbloempijlstaart

Reptielen

Adder
Dikkopschildpad
Gladde slang
Hazelworm

Kemp's zeeschildpad
Lederschildpad
Levendbarende hagedis
Muurhagedis

Ringslang
Soepschildpad
Zandhagedis

Sporenplanten

Varens

Kleine vlotvaren
Blaasvaren
Groensteel
Schubvaren

Bladmossen

Geel schorpioenmos
Tonghaarmuts

Vissen

Beekdonderpad
Beekprik
Elrits

Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Houting

Kwabaal
Steur

Weekdieren

Bataafse stroommossel

Platte schijfhoorn

Vaatplanten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde ogentroost
Berggamander
Bergnachtsorchis
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Drijvende waterweegbree
Echte gamander
Gevlekt zonneroosje
Glad biggenkruid
Gladde zegge
Groen nachtsorchis

Groenknolorchis
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karhuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruipend moerasscherm
Kruiptijm
Lange zonnedaauw
Liggende raket
Naaldenkervel

Pijlscheefkelk
Roggelelie
Rood peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubzegge
Smalle raai
Spits Havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Zomerschroeforchis

Vleermuizen

Baardvleermuis	Grote hoefijzerneus	Mopsvleermuis
Bechsteins vleermuis	Grote rosse vleermuis	Noordse vleermuis
Bosvleermuis	Ingekorven vleermuis	Rosse vleermuis
Brandts vleermuis	Kleine dwergvleermuis	Ruige dwergvleermuis
Franjestaart	Kleine hoefijzerneus	Tweekleurige vleermuis
Gewone dwergvleermuis	Laatvlieger	Vale vleermuis
Gewone grootoorvleermuis	Meervleermuis	Watervleermuis
Grijze grootoorvleermuis		

Zeezoogdieren

Bruinvis	Gewone vinvis	Spitsdolfijn van gray
Bultrug	Griend	Tuimelaar
Butskop	Grijze dolfijn	Walrus
Dwergpotvis	Kleine zwaardwalvis	Witflankdolfijn
Dwergvinvis	Narwal	Witsnuitdolfijn
Gestreepte dolfijn	Noordse vinvis	Witte dolfijn
Gewone dolfijn	Orca	
Gewone spitsdolfijn	Potvis	

¹ Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies.

² Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Flevoland.

³ Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Gelderland, Noord-Holland, Zeeland, Overijssel en Noord-Brabant.

⁴ Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Zuid-Holland.

⁵ Voor deze soort geldt enkel in Friesland een vrijstelling.

⁶ Voor deze soort geldt enkel in Noord-Brabant een vrijstelling.

⁷ Voor deze soort geldt enkel in Zeeland **geen** vrijstelling.

Bijlage 3: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Wet natuurbescherming. In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paar-verblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden moeten blijven of anders tijdig op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Bijlage 4: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Indien goedgekeurd, wordt door de provincie een “positieve afwijzing” afgegeven.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding in gevaar?

“Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling” of een “dwingende reden van groot openbaar belang” gelden echter niet als een wettelijk belang. Dit betekent dat de provincie in het kader van ruimtelijke ingrepen alleen een positieve afwijzing af kan geven.

Bescherming van vogelnesten

Artikel 3.1 lid 2 uit de Wet natuurbescherming luidt:

“Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen”.

Voorafgaand en tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met eventueel aanwezige vogelnesten. Er is sprake van een nest wanneer er nestindicatief gedrag is waargenomen en/of er een broedsel aanwezig is. Het vernielen of beschadigen van een nest is verboden. Dit geldt voor alle vogelsoorten. De meeste vogels maken echter elk broedseizoen een nieuw nest of zijn goed in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen onder de bescherming van de Wnb wanneer het in gebruik is (tijdens het broedseizoen). Wanneer een dergelijk nest niet in gebruik is, is geen ontheffing nodig voor het vernielen of beschadigen ervan.

Verstoring van vogels is ook verboden, maar er bestaat een uitzondering voor verstoring die niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1 lid 5 Wnb). Dit betekent dat verstoring tijdens het broedseizoen toegestaan is, mits de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort gewaarborgd blijft.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn niet alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn, maar het hele jaar:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).

2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tot slot is er nog een categorie 5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Voor deze soorten is extra onderzoek nodig, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Hieronder de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>